

TİCARET VE TARİFELER HAKKINDA GENEL ANLAŞMA

— Cenevre Konferansı. —

Cenevre'de uisan ayında başlayarak ikinci devre toplantılarını yapmış olan Milletlerarası Ticaret ve İşbulma Konferansı ihzarî komitesi çalışmalarını ağustos 1947 sonunda bitirmiştir. Halen Dünya Ticareti mevzuu üzerinde Havana'da bu konferansın umumi heyeti faaliyet halindedir.

Ticaret ve İş Bulma Konferansı Cenevre'deki çalışmasını iki safhaya ayırmıştı:

- 1) Dünya Ticaret Organizasyonu ana sözleşme projesi,
- 2) Ticaret ve Tarifeler hakkında Genel Anlaşma.

Ticaret ve Tarifeler Genel Anlaşması: Tamamen yeni bir şey olup halen buna imzalarını vazetmiş olan 23 hükümetten herbirini diğerine karşı bağlamaktadır. Anlaşma 30 ekim 1947 tarihinde Cenevre'de aşağıda gösterilen hükümetler tarafından akdedilmiştir: Avusturalya, Belçika, Brezilya, Burma, Kanada, Seylan, Şili, Çin, Küba, Çekoslavakya, Fransa, Hindistan; Lübnan, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Pakistan, Güney Rodezia, Suriye, Güney Afrika, Birleşik Krallık, ve Birleşik Devletler. Anlaşma metni 18 Kasım 1947 tarihinde neşredilmiştir.

Anlaşmanın gayesi: "Hayat seviyesini yükseltmek, iş bulma imkânlarını sağlamak, karşılıklı ve müşterek avantajlar bahşeden tarife tenzilâtları yapmak, diğer ticaret tahditlerini izale etmek, milletlerarası ticarete farklı muamele sistemini ortadan kaldırmak"tır.

En ziyade müsaadeye mazhar memleket muamelesi: Anlaşmaya tenzilâtlı ve rüçhanlı tarifelerde yapılan indirmeleri gösteren cetveller bağlıdır. Bu anlaşmayı imza eden Hükümetler en ziyade müsaadeye mazhar memleket muamelesi esasını kabul etmiş oluyorlar. Bu suretle âkit taraflardan birinin diğer bir memleket menşeli veya mevritle herhangi bir mala bahşedeceği imtiyaz, rüçhan veya müsaadeler derhal ve kayıtsız olarak diğer âkit taraflar menşeli veya mevritle aynı cins mallara bahşedilecektir."

Bu kayıt, halen mevcut ruçhanların kaldırılmasını icab ettirmediği gibi temmuz 1939 da mer'iyette bulunanlara da şamil değildir.

Anlaşmanın üçüncü maddesi ithal mallarına yapılacak muamelenin yerli mallara yapılan muameleden daha az müsaadekâr olmaması hususunu temin etmektedir. Bu maddede bilhassa vergi ve resimlere ve malların dahilî, alım ve satımını ve naklini ilgilendiren kanun ve nizamnamelere temas edilmiştir.

Dördüncü madde sinema filimlerine aittir. İthal edilecek sinema filimlerine karşı yapılacak tahditler ancak yerli filimlere bir senelik muayyen bir (kota) ayrıldıktan sonra serbest bırakılması şeklinde tesbit edilmiştir. Bu yerli filimler kotası müştereken âkit taraflarca tesbit olunur.

Bu Anlaşmanın beşinci maddesi (transit serbestisi) hakkında hükümleri ihtiva etmektedir.

Anlaşmada mevcut diğer hükümler şu suretle hülâsa edilebilir: İhracatçı memleketlerden herhangi biri, ihracat maddelerinden bazılarına prim vermek suretiyle yardımda bulunur veya (Dumping) gibi maksatlar güderse karşı taraf (Anti-Dumping) resimleri veya himaye edici tedbirler alabilir. Şu kadar ki bu tedbirler dumping veya yardım primi marjını geçemez.

İthalât veya ihracat lisansları veya kotalar tesbit etmek suretiyle yapılan (Quantitatif) ithalât tahditleri ortadan kaldırılacaktır. Bununla beraber bazı hususlarda istisnalar nazırı itibare alınmıştır. Meselâ sıkıntısı hissolan gıda maddelerinin ihracatı veya toprak ve deniz mahsullerinde hükümet tedbirlerini aksatacak ithalât tahdit olunabilir. Daha geniş surette ifade etmek lâzımgelirse malî durumunu ve tediye muvazenesini tanzim zaruretinde kalan memleketler ithalâtlarını kıymet ve miktar bakımından tahdit edebilirler. Fakat bu tahditler lüzumundan fazla olamayacağı gibi normal ticareti bozacak mahiyette tecelli etmemesi de icabetmektedir. Bununla beraber bu tedbirler alınırken Millîlerarası teşekkülün fikri de sorulacak ve muvafakatı alınacaktır.

(Quantitatif) tahdidatın tatbikinde farklı muamele yapılmıyacaktır. Yukarıda istisnaî olarak yapılabilecek olan tahditlerden bahsetmiştik. Bunlar kotalar veya ithal lisansları vazetmek suretiyle olacağına göre her memlekete ayrılacak hisse, bu kabil tahdidatın mevcut olmadığı zamanlarda ne ise yine ona yakın bir miktar olacaktır. Tediye muvazenesini tanzim maksadıyla tahdidat vazetmekte olan bir memleket bazı hallerde döviz ihtiyatlarını sarfetmeden ithalâtını artırabilme imkânlarını bulursa, muayyen bir limiti geçmemek şartıyla yapılan tahditlerde farklı muameleye müsaade olunur.

Buna benzer farklı muameleler mart 1952 den sonra da tatbik edilmek istenildiği takdirde, bu ancak âkit tarafların muvafakatı alınmak suretiyle mümkün olacaktır.

XIV ncü maddede; fiatları desteklemek veya gelir temin etmek maksadıyla alınan himaye tedbirlerinden âkit taraflar haberdar edilecektir, denilmektedir. Eğer âkit taraflardan biri bunlardan mutazarrır oluyorsa, bu takdirde bu tedbirlerin tahdidi mümkün olacaktır.

Âkit taraflar bazı muayyen (endüstri branşlarının) kurulabilmesi ve kalkınabilmesi için hükümet yardımına ihtiyaç gösterdiğini kabul etmektedirler. Fakat bu hususta alınacak gayri makul tedbir âkit tarafların ekonomisini mutazarrır ettiği gibi milletlerarası ticaretin gelişmesini de haleldar ederse bunların tadili âkit taraflarca bilmüzakere mümkün olacaktır.

Anlaşma mucibince bahşolunan rüçhanlar dolayısıyla yapılan ithalât tahminin fevkinde çoğalırsa ve bu memleket imalâtçılarını mutazarrır eder bir durum arzemeğe başlarsa bu takdirde verilmiş olan taahhüt ve rüçhanlar talik edilir veya büsbütün kaldırılır. Bunun için âkitler arasında karşılıklı görüşmeler yapılır bunlardan bir netice çıkmadığı takdirde alâkadar memleketçe âcil olarak lâzım gelen tedbirler alınır.

Gümrük ittihatları tesisi ve karşılıklı anlaşmalar akdi suretiyle gümrüklerin tamamen birleştirilmesi gibi muayyen bir müddet için yapılan kombinizonlar, tarife yükseltmeleri yapılmamak şartıyla bu anlaşmada muvafık mütalâa edilmektedir.

Rüçhanlarda tadilât ancak 1 Ocak 1951 den sonra mümkün olacak ve bu tarihte anlaşmadan çekilmek isteyen taraf yalnız olarak ayrılabilir.

Cihad RENDA